

GEZ 28	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość Czeska Wieś
1. Nazwa Budynek mieszkalny w zagrodzie	2. Czas powstania 2 ćw. XIX w.	4. Adres Czeska Wieś nr 36, dz. nr 509/1 5. Przynależność administracyjna województwo opolskie powiat brzeski gmina Olszanka 6. Formy ochrony Zarządzenie Nr WG-VII-55/2016 Wójta Gminy Olszanka z dnia 1 sierpnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Olszanka	
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym 			
1. Widok od półn.-wsch. 2. Widok od półn.-wsch. 3. Widok od półn.-wsch. 4. Lokalizacja.			

8. Historia, opis i wartości

Wieś po raz pierwszy wzmiankowana w 1310 r. jako *Bohemorum villa*, a następnie w 1358 r. jako *Bongeschdorf*, w 1416 r. jako *Bemyschdorff*, a w 1417 r. jako *Bömschdorff*. Pierwszymi znanymi właścicielami wsi był ród Pogorzelsów, właścicieli klucza michałowskiego, w rękach którego miejscowość znajdowała się co najmniej od roku 1315. Z rodem tym należy wiązać budowę kościoła. W początku XV w. w Czeskiej Wsi odnotowano dwór lub sołectwo, a także młyn. W 1533 r. wieś nabył Melchior Hirsch, od którego przejął ją książę brzeski Jerzy II, który z kolei przekazał wieś miastu Brzeg w zamian za Czepielowice. We władaniu miasta pozostawała do reform administracyjnych państwa pruskiego z 1874 r., kiedy likwidacji uległa gmina Czeska Wieś, a miejscowość weszła w skład okręg administracyjny Jankowice Wielkie. W 1534 r. w księstwie brzeskim wprowadzono reformację, co wiązało się z przekształceniem kościoła na ewangelicki. W tym czasie istniał już folwark. W 1718 r. miała miejsce rozbudowa kościoła w ramach której nadbudowano wieżę i dobudowano kruchtę. W opisie statystycznym Śląska z 1783 r. we wsi wymieniono kościół, szkołę ewangelicką, a także 34 zagrody kmińce, 24 zagrodnicze i 11 chałupniczych. W tym czasie miejscowość liczyła 420 mieszkańców. Kolejny spis statystyczny z 1845 r. wymienienia kościoła, szkołę ewangelicką, wolne sołectwo oraz 114 domów. Wieś zamieszkiwało 547 osób.

Budynek wzniesiony zapewne w 2 ćw. XIX w., na co wskazuje jego forma architektoniczna. Zlokalizowany w centralnej części wsi, w zabudowie zagrodowej. Złożony na planie prostokąta, parterowy, nakryty dachem dwuspadowym. Murowany z cegły ceramicznej z wykorzystaniem w dolnych partiach kamienia, otynkowany, pozbawiony dekoracji architektonicznej, z pokryciem z blachy dachówkopodobnej. Od północnego zachodu do budynku przylega nieco wyższy obiekt gospodarczy. Elewacja południowo zachodnia w części przesłonięta przez roślinność z wtórnym otworem drzwiowym oraz przynajmniej jednym otworem okiennym. Elewacja południowo wschodnia dwuosiowa. Elewacja północno wschodnia dwuosiowa, z otworem drzwiowym w osi pierwszej osłoniętym częściowo zabudowanym gankiem w konstrukcji drewnianej, nakrytym dachem pulpitowym. Otwory okienne i drzwiowe zamknięte prosto. Okna PCV jedno- i dwudzielne, jednopoziomowe. Stolarka drzwiowa współczesna, ponadto drzwi PCV, przeszklone.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Pokrycie dachowe zostało w ostatnich latach wymienione na ahistoryczne, nieznacznie zmieniając kształt dachu poprzez wydłużenie okapów. Zapewne równolegle zniszczeniu uległy gzymsy koronujące, tzw. koci bieg, a w połaciach zamontowano okna dachowe. Wody opadowe odprowadzane są z połaci poprzez rynny i rury spustowe. Mury bez widocznych odchyleń czy spękań, w partiach dolnych i lokalnie wyżej ze śladami zawilgocenia (widoczne otwory świadczą o wykonaniu iniekcji ciekłokrystalicznej). Tynki wtórne z ubytkami, głównie w parti cokołowej. Wielkość i rozmieszczenie otworów, a także ślady na elewacjach wskazują na zmiany w otworowaniu. Stolarka w całości została wymieniona na okna i drzwi ahistoryczne. Wartości zabytkowe budynku obniża dostawiony w ostatnich latach ganek.

Postulaty:

- rozpoznanie i wyeliminowanie przyczyn zawilgocenia murów,
- uzupełnienie ubytków tynków,
- w przypadku podjęcia remontu budynku należy dążyć do: wymiany pokrycia dachowego na dachówkę ceramiczną karpiówkę wraz z odtworzeniem tzw. kociego biegu; przywrócenia pierwotnej wielkości i rozmieszczenia otworów z dopuszczeniem stosowania blend; wymiany tynków na nowe wykonane na bazie wapna hydraulicznego wraz z odtworzeniem zniszczonej dekoracji architektonicznej; wymiany okien i drzwi na stolarkę o formach nawiązujących do historycznej.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Grzegorz Naumowicz, 31.01.2026 r.

11. Zawierczenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonech do wojewódzkiej ewidencji zabytków